

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет історії та філософії

Кафедра культурології

Д и п л о м н а р о б о т а

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: **«Міфологічні підстави фентезі в кінематографі»**

«Mythological grounds of fantasy in cinematography»

Виконав: студент денної форми навчання
напряму 6.020101 Культурологія
Бялецький Павло Васильович

Керівник: к. філос. н., доц. Білянська О.Ю. _____

Рецензент: к. філос. н., доц. Ушакова К.В.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ _____ від _____ / _____ 2019р.

Завідувач кафедри

_____ Соболевська О.К.

Захищено на засіданні ЕК № 3

протокол № _____ від _____ / _____ 2019
р.

Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

_____ Соболевська О.К.

Одеса – 2019

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Міф як основа світогляду людини.....	5
1.1. Історія дослідження міфологічного мислення.....	5
1.2. Основні міфологічні патерни в сучасному житті людини.....	16
Розділ 2. Міф та кіномистецтво: історія взаємодії.....	24
2.1. Фентезі-кінематограф як зосередження міфології.....	24
2.2. Специфіка та способи впливу фентезі на світогляд людини.....	36
Висновки.....	41
Список джерел та літератури.....	44

ВСТУП

Актуальність роботи. Сьогодні використання поняття міфу та міфології зустрічається майже всюди. Деякою мірою це заслуга філософів та мислителів різних епох. Зараз міфічне мислення та його втілення в художній творчості набуває інтересу в мистецтвознавстві. В теперішній час, зокрема, міфотворчість відроджується в культурі: з'являється велика кількість фільмів, картин, скульптур тощо з міфологічним підтекстом. Тому змінюється статус міфу з наївного перед-мислення до способу осмислення світу сучасної культури. Це означає, що природа та специфіка функціонування міфу в культурі потребує культур-філософського осмислення.

Особливе місце тут займає кінематограф. Протягом останніх десятиліть кіномистецтво розширює свої межі, яскраво проявляючи себе, зокрема, у жанрі фентезі. Тому з'являється потреба осмислення фентезі через міфологічні установки.

Фентезі бере початок з далеких століть, а особливої популярності набуває в кінці XX ст. Воно стає цілісним культурним явищем з унікальним культурним полем. Фентезі стає лакмусовим папірцем, який відображає свідомість сучасної людини, а іноді й формує її.

Вивченням міфу займалися такі видатні вчені як К. Леві-Стросс, Є.Мелетинський, В. Вунд, А. Лосєв, М. Еліаде та інші. Достатньо вичерпний аналіз більшості теорій міфу можна побачити також в роботах К. Хюбнера «Істина міфу» та В.М. Найдьониша «Філософія міфології. XIX – початок XXI сторіччя».

Фентезі розглядали такі автори як М. Галина, Е. Вороніна, М. Корецька та інші.

Об'єктом наукової роботи стає міф та міфологічна система мислення.

Предмет вивчення – феномен фентезі та міфу в кінематографі.

Мета роботи – виявити сутність міфологічних уявлень про світ, розглянути їх вплив на розвиток сучасної культури.

При постановці мети нами було визначено такі **задачі**:

- Простежити історію міфологічного мислення та наукових поглядів на міф;
- Означити основні міфологічні патерни та установки в сучасності;
- Окреслити міфологічні підстави у сучасному мистецтві;
- Виділити значення міфології для фентезі-кінематографу;
- Простежити вплив міфу на сучасне життя людини.

В роботі використані такі **методи**:

- культурно-історичний метод;
- герменевтичний метод;
- метод аналізу;
- компаративний метод.

Дана робота оформилася в таку **структуру**: вступ; два розділи, в кожному з яких – два підрозділи; висновки та список літератури. В першому розділі розкривається поняття міфу, його історія та деякі точки зору щодо вивчення феномену міфу, окреслюються основні міфологічні патерни сучасної людини. У другому розділі нами дається характеристика взаємодії міфу та мистецтва, розкриваються основні міфологічні установки сучасного мистецтва, зокрема фентезі-кінематографа та виділяється специфіка впливу фентезі на світогляд людини.

ВИСНОВКИ

Підбиваючи підсумок усієї роботи, треба зазначити, що міф став джерелом культурогенеза і сьогодні, на наш погляд, продовжує виступати фундаментом культурної діяльності людини. Міф є реальністю життя людської свідомості, а сучасна соціокультурна реальність є міфологізованою.

Незважаючи на багатозначність в розумінні природи міфу і його ролі в культурі, ми можемо бачити цілісну теоретичну концепцію міфу як структурного елементу свідомості будь-якої культурно-історичної епохи. Міф є значущим елементом світосприйняття людини будь-якої культурно-історичної епохи в силу того, що міфологічні структури лежать в основі картини світу, оформляючи її в цілісне утворення. Міф визначає вектор структурування світу і наділення його змістом. Міф реалізує базову потребу культури в підтримці соціального порядку і психологічного комфорту, освоєнні світу, формуванні культурних смислів і трансляції соціокультурного досвіду. З цієї точки зору міф не може надавати деструктивного впливу на культуру, навпаки, він задає подальший напрямок в еволюції культури. Це є основа буття людини в світі культури. І сьогодні на рівні онтології культури міф являє собою вираз первинного досвіду переживання свідомістю своєї єдності зі світом. Все це дозволяє говорити про те, що міф багато в чому визначає специфіку розвитку культури на певному історичному етапі.

Сучасна культура оперує міфологічним контекстом, який формує реальність нашого світу. Епоха постмодерну, на наш погляд, знаменуючи собою момент розвінчання всіх колишніх міфологічних уявлень, все-таки не виявляється вільної від міфологічної основи. Сучасна культура висловлює свій власний «міфос», свої глибинні первинні переживання реальності, формує

міфологічний простір, що характеризується новим розумінням світу і місця людини в ньому.

Міф являє собою таку систему досвіду, яка пояснює навколишній світ не за допомогою законів природи, а за допомогою сфери божественного, сакрального, того, що не піддається логіці. Міф є значущим феноменом культури, від його існування і повторення залежить збереження і розвиток культури. Він насичений емоціями і реальними життєвими переживаннями, представляє собою саме буття, яке виступає основою цілісного існування особистості та культури. Він має свою особливу істинність, достовірність і закономірність, в ньому присутні власні принципи побудови і взаємини окремих міфічних образів, які реальні, речовинні, тілесні.

Виявлено, що міфологічна компонента в фентезі-кінематографі є основним джерелом формування світосприйняття, що відбивається як на побудові просторово-часового континууму твору, так і на формуванні загальних світоглядних характеристик соціуму в просторі цього твору.

В умовах тотальної «глобалізації сучасного світу» прагнення звернення до архаїчного способу мислення а також до якоїсь іншої реальності набагато посилилося і перетворилося на своєрідний пошук втраченої архаїчної свідомості, домінуючої над штучним процесом цивілізації. Сучасна людина впадає в есканізм, і найближчий метод тут – перегляд фентезі-кіно.

Варто зазначити, що фентезі-кінематограф наче створено для сприйняття міфологічних установок. Уся сутність таких кінокартин пронизана міфологічністю. Так, фентезі вміщує в собі основні міфологічні патерни:

- мотив боротьби добра зі злом;
- момент ініціації героя фільму;
- дихотомія простору;
- мотив переправи;

- наявність судьби, місії чи обов'язку;
- наявність артефакту.

Також були виділені чотири функції міфологеми у сюжеті фентезі-фільму:

- Узагальнююча;
- Моделююча;
- Пояснювальна;
- Регулююча.

Нами було проаналізовано декілька фільмів та їх сюжетів. На основі цього можна зазначити, що усі згадані нами кінокартини у жанрі фентезі дійсно відповідають міфологічним установкам, які було розібрано раніше.

Важливо сказати, що любов глядачів до фентезі-жанру може бути зумовлена тяжінням до есканізму. При цьому деякі автори не вважають це особливою проблемою, а навпаки зазначають, що есканізм – цілком природня якість людської свідомості, яка виробляється в протиставлення дуже швидкій та деякою мірою жорсткій сучасній культурі. І людина, задля того, аби витримати цей натиск, шукає способи відпочинку.

Ми вважаємо, що в будь-якому разі фентезі-кінематограф активно впливає на життя людини. І великою мірою він здатен це зробити саме завдяки використанню у фентезі архаїчних міфологемних структур.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилян С.А. Брендинг и мифотворчество: архетипы в рекламе / Личность. Культура. Общество. М.: Автономная некоммерческая организация «Независимый институт гражданского общества». № 48-49. Т. 11. С. 335 – 341.
2. Батракова С.П. Искусство и миф: Из истории живописи XX века. М.: Наука, 2002. 215 с.
3. Бесков А.А. Мифология мифологии // Общество. Среда. Развитие. СПб.: Центр научно-информационных технологий «Астерион», 2015. № 1. – С. 116 – 120.
4. Вакурова Н.В., Московкин Л.И. Типология жанров современной экранной продукции. Учебное пособие. М.: Ин-т современного искусства, 1997. 62 с.
5. Воеводина Л.Н. Мифология и культура. М.: Ин-т общегуманитарных исследований, 2002. 384 с.
6. Вундт В. Миф и религия: 2-е изд. – СПб: Издание Брокгауз-Ефрон, 1914. 427 с.
7. Галанина Е.В. Миф как реальность и реальность как миф: мифологические основания современной культуры. М.: Академия Естествознания, 2013. 130 с.
8. Геращенко Л.Л. Мифология рекламы. М.: Диаграмма, 2006. 464 с.
9. Дильтей В. Типы мировоззрений и обнаружение их в метафизических системах // Культурология. XX век. Антология. М.: Юрист, 1995. 603 с.
10. Дьяконов И.М. Архаические мифы Востока и Запада. М.: Едиториал УРСС, 2004. 248 с.

- 11.Епанчинцев Р.В., Фролова А.А. К вопросу о жанре фэнтези в современной литературе // Вестник Северо-Восточного государственного университета. Магадан: СВГУ, 2016. С. 22 – 24.
- 12.Иосифян С. А., Гращенкова Е. Н. Кино и зритель. М.: ВГИК, 1974. 66с.
13. Корецкая М.А. Экранизация мифа: трудности перевода // Вестник Самарской гуманитарной академии. Самара: СГА, 2010. № 1 (17). С. 13 – 32.
14. Леви-Стросс К. Первобытное мышление. М.: Республика, 1994. 384 с.
15. Леви-Стросс К. Фрагменты из книги «Мифологические» // Семиотика и искусствометрия. М.: Мир, 1978. 364 с.
- 16.Лосев А.Ф. Знак, символ, миф. М.: Изд-во МГУ, 1982. 480 с.
- 17.Мамардашвили М.К. Появление философии на фоне мифа // Мамардашвили М.К. Необходимость себя / Лекции. Статьи. Философские заметки / Под общей редакцией Ю.П. Сенокосова. М.: Лабиринт, 1996. 315 с.
18. Мейлах Б. С. Художественное восприятие. СПб.: «Наука», 1971. 388 с.
- 19.Мелетинский Е.М. Поэтика мифа. М.: Восточная литература; РАН, 2000. 407 с.
- 20.Мид М. Культура и преемственность. Исследование конфликта между поколениями // Мид М. Культура и мир детства. Избр. произв. М.: Наука, 1988. С. 322 – 362.
- 21.Новая философская энциклопедия / Под ред. В.С. Степина, А.А. Гусейнова, Г.Ю. Семигина и др. М.: Мысль, 2010. Т. 2. 640 с.
- 22.Семенов Ю.И. Тотемизм, первобытная мифология и первобытная религия // Скепсис. М.: Весна, 2005. № 3/4. С. 74-78.
23. Строева К. Независимый филологический журнал «НЛО», № 71 за 2005 г. Фэнтези-2004. М., 2004. Фэнтези-2005. М., 2004.

24. Сухачев Н.Л. Феномен духа и космос Мирчи Элиаде // Элиаде Мирча. Азиатская алхимия. Сборник эссе. М.: Янус-К, 1998. С. 5–37.
25. Тахо-Годи А.А. Греческая мифология. М.: Искусство, 1989. 304 с.
26. Фрэзер Дж. Золотая ветвь: Исследование магии и религии / Пер. с англ. М.К. Рыклина. М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 2001. 528 с.
27. Чернышева Т. Природа фантастики. Иркутск: Изд-во Иркут.ун-та, 1985. 331 с.
28. Чучин-Русов А.Е. Единое поле мировой культуры. М.: Прогресс; Традиция, 2002. кн. 1. 661 с.
29. Элиадэ М. Аспекты мифа. М.: Академ. проект, 2000. 222 с.
30. Юнг К. Г. Архетип и символ. М.: Ренессанс, 1991. 326 с.
31. Юнг К.Г. Аналитическая психология: ее теория и практика // Тевистокские лекции/ Пер. с англ. В.И. Менжулина. М: АСТ, 2009. 252 с.
32. Юнг К.Г. Личное и сверхличное, или коллективное бессознательное/ Психология бессознательного. Минск, 1993. С. 103–249.
33. Юнг К.Г. Проблемы души нашего времени. М.: Прогресс, 1994. 336 с.